

Medio deze maand vergadert de Tweede Kamer over de toekomst van de productschappen. De epiloog na anderhalf jaar discussie. Theo Meijer, voorzitter van het Hoofdproductschap Akkerbouw, ziet dit debat met vertrouwen tegemoet. Meijer over de schappen, biobrandstoffen, het gebrek aan samenwerking en ketendenken. „Aardappeltelers zijn eigenheimers.”

Door: Eric de Lijster
Fotografie: Engel Lameijer

De donkere wolken die vorig jaar boven de productschappen lagen, lijken te zijn opgelost. Toch komt het Hoofdproductschap Akkerbouw (HPA) niet in een rustiger vaarwater terecht, legt voorzitter Theo Meijer uit. „Wij zullen de komende jaren als organisatie ons continue aanpassen. En iedere dag opnieuw onze meerwaarde bewijzen.”

Op 19 mei wordt de rol, positie en functie van de productschappen behandeld in de Tweede Kamer. Het moet het sluitstuk zijn van anderhalf jaar debat over het voortbestaan van de schappen. „Alle product- en bedrijfsschappen hebben hun huiswerk goed gedaan en zijn de organisaties aan het aanpassen aan de wensen van deze tijd. Als HPA hebben wij voldoende draagvlak bij onze achterban. De akkerbouwers hebben duidelijk aangegeven onze activiteiten te steunen, al moet de communicatie beter. Dat gaan wij doen”, vertelt Meijer.

Ook krijgen akkerbouwers en maatschappelijke organisaties te kans hun zegje te doen op vergaderingen van de akkerbouwproductschappen en wordt het organiseren van referenda om invloed uit te oefenen op het beleid mogelijk. „Ook natuur- en milieuorganisaties kunnen straks schriftelijk of mondeling opmerkingen maken over ons beleid. Dat maakt onze activiteiten een stuk toegankelijker en vergroot het draagvlak.”

De wijzigingen in alle schappen zijn verwoord in een positief advies van de Sociaal Economische Raad (SER) aan minister De Geus van Sociale Zaken. De bewindsman debatteert hier vervolgens over met de Tweede Kamer, nadat het kabinet een standpunt heeft ingenomen. Hoewel Meijer alle vertrouwen heeft in een positieve afloop, worden één dezer dagen alle

woordvoerders en voorzitters van de Kamerfracties nog benaderd om alle veranderingen nog eens toe te lichten.

Want de akkerbouwproductschappen worden op een nieuwe leest geschoeid, vertelt Meijer. Er wordt een nieuwe Productschap Akkerbouw gevormd, waar het Productschap Granen, Zaden en Peulvruchten en alle beleidstaken van het HPA in opgaan. Dit productschap opereert naast het Productschap Wijn en het Productschap Diervoeder. „In het nieuwe Productschap Akkerbouw worden straks alle beleidsbeslissingen voor de akkerbouw genomen. Het Hoofdproductschap Akkerbouw blijft alleen nog in naam bestaan als werkorrganisatie, zoals voor de ondersteunende diensten, de administratie en de receptie voor de drie productschappen.”

Behoud identiteit

De nieuwe organisatievorm is een stuk transparanter, weet Meijer. „Met deze drie productschappen zijn wij klaar om op termijn samen te werken of aan te sluiten bij andere productschappen.” Een krachtenbundeling met andere productschappen ziet hij nog steeds zitten. Op zijn eerder pleidooi voor een dierlijke en plantaardig productschap komt Meijer terug. „Daar is geen draagvlak voor bij de andere bestuurders. Zij hechten grote waarde aan het behoud van een duidelijke identiteit.”

Meijer is echter voorstander van een hechtere samenwerking tussen de productschappen op terrein als voedselveiligheid, arbeid en kwaliteitszorg. Ook kunnen zij op deelgebieden met elkaar optrekken. „De vollegrondstuinbouw bij het Productschap Tuinbouw is veel verwant met het Productschap Akkerbouw. Hetzelfde als Diervoeder met het Productschap Vee en Vlees en Wijn met Dranken. In de toekomst

‘Nederlandse akkerbouwe

kunnen deze partijen wellicht samenwerken." En, als het aan Meijer ligt, onder één dak zitten. De productschappen verzorgen nu nog een deel van de uitbetaling van Europese subsidies aan de achterban. Deze service valt op termijn weg, doordat Brussel de subsidies afbouwt. „Alle schappen hebben totaal 900 man personeel, naar 2013 toe worden dat 450 medewerkers. Wat is nu beter, efficiënter en goedkoper dan deze onder één dak samen te voegen?"

Biobrandstof niet dé oplossing

Waar Theo Meijer ook samenwerking zoekt, is op het gebied van biobrandstoffen. Samen met het bedrijfsleven wil hij zo veel mogelijk Nederlandse initiatieven in de biobrandstoffen bundelen in een platform. „Niet zo zeer om politiek een vuist te maken, maar vooral om alle neuzen dezelfde kant op te krijgen en te houden. Met zo'n overlegplatform, waar uiteraard ook oliemaatschappijen als Shell bij moeten horen, lukt het beter om de groeiende concurrentie buiten de deur te houden. Een keten geeft de Nederlandse initiatieven ruimte om te groeien." De HPA-voorman wil het platform dit jaar hebben opgericht.

Meijer is blij verrast met de vele initiatieven uit de akkerbouw. Hij waakt echter voor een hype. „De akkerbouwers moeten geen denkfout maken. De landbouw kan profiteren van de overstap van fossiele brandstoffen naar biobrandstoffen. Maar het is niet dé oplossing voor de akkerbouw." Hij wijst erop dat op termijn de concurrentie uit het buitenland fors toeneemt. „Maar de 5,75 procent bijmenging in 2010, zoals het kabinet nu besloten heeft, schept voldoende randvoorwaarden voor kleine- en grootschalige projecten in Nederland. Er liggen kansen, maar het is geen goudmijn." Er wordt voorspeld dat de groeiende arealen

'Je bent toch geen ondernemer om enkel je schulden te betalen'

met energiegewassen in landen als Frankrijk en Duitsland gewassen als aardappelen kunnen verdringen. Rabobank verwacht dat de aardappelteelt de komende jaren aan belang wint op het gemiddelde Nederlandse akkerbouwbedrijf. Ook al, omdat de suikerbieten-teelt door het nieuwe Europese beleid minder gaat renderen. Rabobank-topman Hans ten Cate liet zich eind april ontvallen dat de Nederlandse aardappelsector slecht is georganiseerd, omdat telers veel te weinig invloed hebben in de keten.

Theo Meijer is het met hem eens. Volgens hem ontbeert de aardappelsector voldoende ketens met een gelijkwaardige positie voor teler en afnemer. Het gebrek aan grootschalige samenwerking onder akkerbouwers steekt hem. „Aardappeltelers zijn eigenheimers, zo zeg ik altijd. Maar zij moeten zich er wel van bewust zijn dat zij niet meer bepalen wat zij telen. Dat doen de consument en de bewerkers. Daarom zijn afspraken maken over de productie noodzakelijk. Je kan nog zulke perfecte aardappelen telen, maar als er te veel zijn kan je ze weggooiden. En dat is zonde."

Het verbaast Meijer dat zelfs in 2004, toen de uien letterlijk niets waard waren, er geen verbond kon worden gesmeed om het aanbod te bundelen in een poging de laatste cent uit de markt te halen. „De akkerbouw ziet kennelijk nog steeds kans om niet in de noodzaak van ketenafspraken te voorzien. Maar dat moment komt er binnen afzienbare tijd aan, dat garandeer ik je. Je bent als akkerbouwer toch niet aan het ondernemen om enkel en alleen je schulden af te lossen. Het wordt tijd dat we gaan doen waar andere sectoren als de zuivel en tuinbouw al lang mee bezig zijn. Of kijk naar de brouwerij, waar Agrifirm met Bavaria een fraaie keten heeft gesmeed."

Meijer vindt het jammer dat voor de hand

liggende partijen om de aardappelsector te bundelen, zoals ZLTO en Cosun, zich niet groepen voelen om actie te ondernemen. Nu door het nieuwe Europese landbouwbeleid de markt steeds meer richting de wereldmarkt afkoerst, wordt de noodzaak om de krachten te bundelen groter. „Akkerbouwers associëren ketens altijd met verlies aan zelfstandigheid. Maar het kan tegenwoordig niet meer zo zijn dat je het als akkerbouwer alleen voor het zeggen hebt. Juist door samen te werken en op gelijke voet samenwerken met afnemers, toon je ondernemersschap."

Potje breken

Meijer wil ook een potje breken voor meer coöperatie in het onderzoek. De focus op de veredeling is verslapt. „Een aardappelteler wil een ras waar hij zo min mogelijk middelen hoeft op te spuiten en een hoge veldopbrengst geeft. De afnemer vraagt een gelijksoortige aardappel waar hij een optimaal verwerkingsrendement uit kan behalen. De consument wil frites met voldoende eiwit, de juiste lengte en kleur. Drie schakels in de keten, die eigenlijk samen moeten werken om kennis te vergaren. Waarom gebeurt dat te weinig?", vraagt Meijer zich af. Nederlandse telers worden zo gedwongen achter de fritesindustrie aan te lopen, vindt hij. „De grote, rijke man investeert en vergaart kennis. De kleine man, de teler, blijft daar van verstoken. Dat moet verleden tijd zijn." Meijer zegt dan ook dat het ondernemerschap bij de akkerbouwer moet worden aangewakkerd. „Een akkerbouwer is veel te bescheiden. Hij moet veel meer op de voorgrond treden en ambassadeur zijn van zijn vak. Laten zien dat je kwaliteit en toegevoegde waarde levert. En geloof in je eigen bedrijf, dan geloof je in de toekomst."

rs zijn veel te bescheiden'